

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشت تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - امریکا
۳۱ اکتوبر ۲۰۰۹

بیائید پښتو بیاموزیم ۲۴ لوست (درس ۲۴) په پښتو کی صفت

در لسان شیرین وزیبای دری میگوئیم :
صفت کلمه ایست که چگونگی و کیفیت کسی و یا چیزی (موصوف) را بیان میکند.
در لسان مقبول پښتو هم میگویند :
صفت یوه کلمه ده چې د شیانواو اشخاصو (موصوف) څرنگوالي او کیفیت ښيي.
صفت او موصوف دواړه عربي کلمې دي، موصوف یعنی صفت شوی یا هغه شی یا هغه
څوک چې د صفت خاوند وي مثلاً :
ښه سړی ، جگه ونه ، شین قلم او
در پښتو صفت قبل از موصوف جا میگیرد مثلاً :
سپینه کتابچه ، توره تخته ، برگ کمیس او
صفات بعضی اوقات بالخصوص وقتی داخل جمله آورده میشوند ، بعد از موصوف نیز اخذ
موقع مینمایند :
دا کور لوی دی ښه لوی انگر لري او هلته شني ونې ولاړې دي
این خانه کلان است، حویلی کلان و مقبول دارد و در آن درختهای سبز قامت کشیده اند
خوب بخاطر داشت و آنرا درست در نوشته و محاوره ما بکار گرفت که:
- صفت تابع موصوف است، چه از نظر جنس و چه از نظر تعداد به این مثالها توجه فرمائید :
- شین کمیس مفرد مذکر
- شنه کمیسونه جمع مذکر
- شنه ونه مفرد مؤنث
- شني ونې جمع مؤنث
با کسر نون مشدد با فتح نون

اشکال صفات در پښتو :

- ۱ - د مفرد مذکر لپاره (اصلي شکل)
- ۲ - د جمع مذکر لپاره در اکثر موارد با مفرد مذکر یکسان میباشد
- ۳ - د مفرد مؤنث لپاره
- ۴ - د جمع مؤنث لپاره

ساختن صفت مؤنث از صفت اصلی (صفت مطلق) :

- ۱ - د اصلي (مطلق) صفت په پای کې د (هـ) توری راوستل:
اصلي صفت - تور - د مفرد مؤنث د پاره ، توره او جمع مؤنث د پاره - توري
اصلي صفت - سپين - مفرد مؤنث سپينه ، جمع مؤنث سپيني
اصلي صفت - زرغون - مفرد مؤنث زرغونه ، جمع مؤنث زرغوني
تمام صفاتي که برای مفرد مؤنث در اخيرش (هـ) دارد ، صفت جمع شان به (ې مجهول) میانجامند .

- ۲ - هغه اصلي (مطلق) صفات چې له پای نه مخکې یو توری یې د علت توری وي:
- د علت توری حذف کېږي او په پای کې یې د (هـ) توری را وستل کېږي لکه :

- کون (کر)	- گڼه
- سور (سرخ ، داغ)	- سره
- سور (سرد)	- سړه
- مور (سیر)	- مړه
- شين (سبز)	- شنه
- تريو (ترش)	- تروه
- زېر (زرد)	- زېره
- زور (کهنه ، پیر)	- زره
- استثناء

- ۳ - هغه اصلي صفتونه چې د پای توری یې (ملينه ی) :

- ملينه ی په تائیده ی بدلیږي لکه :
- کوچنی (خړد ، کوچک) - کوچنی
- ملينه ی په مجهول ی بدلیږي لکه:
- ملگری (رفیق ، دوست) - ملگری
- وړی (گرسنه) - وړی
- تری (تشنه) - تری
- نوی (جدید) - نوی

په یاد ولری چې په دغه اصل کې ډېرې ځانګړتیاوې شته دي چې ماته دمګړی نه را په زړه کیږي

- ۴ - هغه اصلي (مطلق) صفتونه چې پرته له ځینو ځانګړتیاوو هیڅکله نه بدلیږي :

- دروغ	- خپه
- بنا یسته	- پوره
- رښتیا	- وړیا
- تکره	

- ۵ - ځینې هغه صفات (صفتونه) چې د مفرد او جمع مذکر دپاره یوشان کارول کیږي :

- ښه	- بد	- ټیټ	- جگ

- لور - گڼ - کلک - غټ
 - جوړ - وچ - سپين - تور
 - او.....

در ذیل یکتعداد صفات را با اشکال آنها نظر به تعداد و جنس ملاحظه میفرمائید

اصلی شکل	مفرد مذکر	جمع مذکر	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
زور (پیر، کهنه)	زور	زاره	زړه	زړې
تریخ (تلخ)	تریخ	ترخه	ترخه	تریخې
پوخ (پخته)	پوخ	پاخه	پخه	پخې
خور (شیرین)	خور	خواره	خوره	خوړې
مور (سیر)	مور	ماره	مره	مرې
سور (سرد)	سور	ساره	سره	سرې
شین (سبز)	شین	شنه	شنه	شنې
تریو (ترش)	تریو	تروه	تروه	تروې
ړوند (کور)	ړوند	ړانده	ړنده	ړندې
کون (کر)	کون	کانه	کڼه	کڼې
برگ (ایلق)	برگ	برگ	برگه	برگې
دروند (سنگین)	دروند	درانده	درنده	درندې

با الحاق چند پسوند با بعضی نامها نیز صفت ساخته میشود و آنها عبارت اند از :

وروستاری (لاحقه)	نوم	صفت
- جن	غم	غمجن
- ین	مالگه	مالکین
- توره	توره	تور یالی
- نی	اوس	اوسنی
- لین	اوبه	اوبلن
- من	سود	سود من
- ناک	خطر	خطر ناک
- ی	کندهار	کندهاری
- ن	خیره	خیرن

مقایسوی صفات :

په پښتو کې د دري په شان صفات دري ډوله دي :

۱- اصلي يا مطلق صفت:

دا دصفت هغه شکل دی چې د مفرد مذکر او ځيني وختونه د جمع مذکر د پاره کارول کېږي
 - ړوند ، سپين ، پوخ او

۲- تفضيلي صفت:

که د مطلق صفت نه مخکې د (ډېر مقداری قيد) کلمه زياته کړو نو تفضيلي صفت جوړېږي
 - ډېر پوخ ، ډېر سور ، ډېر گران او

۳ - عالي صفت :

که بيا هم د مطلق صفت نه مخکې يو مقداری قيد (خورا) ور زياته شي عالي صفت جوړېږي

– خورا ښه ، خورا بختوړ ، خورا جگ او
کله ، کله له ځينو نه اورېدل کېږي چې وايي :
احمد خورا ډېر ښه سړی دی او يا دغه خټکي خورا ډېر خوړ دی چې زما په اند د دوو صفاتو يو
ځای کارول ګواکي څلرم ډول صفت مينځ ته را وستل دي چې د ليک دود سره
سمون نه خوري او ډېره نه لکوي.

يادښت :

په ياد مو وي چې په غونډلو (جملو) کې په لاندیني ډول سره عبارات زيات استعمالیږي:
– محمود تر ما کشر دی (ډېر کشر ، خورا کشر)
– زه له د څخه مشر یم (ډېر مشر ، خورا مشر)
– مرتضی خان زموږ په ټولګي کې تر ټولو غټ وو
– زه په ټولګي کې تر ټولو خپلو همنومو کوچنی وو

تا درس بعدی که باز هم در خدمت خواهم بود، شما را به خداوند میسپارم.